

Austatud metsavennad, kommunismiohvrite eestseisjad, soomepoisid, kaitselahingute veteranid, vabadusvõitluses osalenud koolilaste pörandaaluste ühenduse liikmed, okupatsiooni vastu vaba sõnaga võidelnud ja selle eest vanglas istunud, okupantide mälestusmärke hävitanud ja selle eest kinni istunud, Eesti iseseisva riigikaitse taasloomise eest seisnud, vabadusvõitluse ajaloo uurijad, vabadusvõitluse ja kõigi okupatsiooniohvrite mälestuse eest seisjad!

Teid on nii palju, ja teie teened vabadusvõitluses osalemisel ja selle võitluse jäädvustamisel on väga erinevad ja erilised. Kuid teid ühendav juhtmõte on üks: te ei leppinud sellega, et Eesti oli võõrvõimu all. Ja te astusite sellele vastu kas relva, teo või sõnaga. Ja te peate oluliseks ajal, kui Eesti on vaba, hoida seda mälestust pühana ja anda see edasi tulevastele eestlaste põlvvedele.

Eesti Vabariigi 100. aastapäeval ütlen ma nooremate põlvete eesti inimeste nimel teile suur tänu!

Okupatsiooniaja Eesti ajalugu ei ole ainult repressioonide ja argielu ajalugu. Selle ajaloo särav lehekülj on leppimatu, okupatsiooni esimestel päevadel alanud vastupanu võõrastele võimudele. Just tänane päev, Vene okupatsioonivägede Eesti pinnalt lahkumise päev on sümbolne kuupäev, kui saame tähistada eesti rahva võitu.

Eesti okupeerimise lugu oli eesti rahva võitluse lugu. Ja ajalooline traagika oli see, et me ei saanud teha seda Eesti mundris. Ainuke Eesti mundris peetud lahing okupantide vastu toimus 1940. aasta juunis, kui sidepataljoni võitlejad hakkasid okupantidele relvastatult vastu. Täna austame kaht toonast lahingus osalejat: Eduard Meemanni ja Eduard Kuuskorit.

1941. esimese aasta suvesõjas osales üle 10 000 võitleja, soomepoisse oli üle 3000, kaitselahingutes osales ligi 50 000 võitlejat, metsavendluses pärast vahetu sõjategevuse lõppu Eesti alal ligi 15 000 võitlejat. Relvastamata vastupanu iseloomustab tõsiasi, et selle eest karistasid okupatsioonivõimud 1957. aastast kuni 1980. aastate teise pooleni rohkem kui kuutsadat inimest. Selle särav etapp on õpilasvabadusvõitlus. Okupantide uurimistoimikutest leiame kümnete ja kümnete ühenduste nimed, mis koondasid koolipoisse ja -tüdrukuid, kes olid Vabadussõtta läinud isade väärilised. Mõnigi neist on täna siin. Ülo Ojatalu Kadrina-Rakvere organisatsioonist; Elmar Roose Põhjapoegade malevast; Valdur Raudvassar organisatsioonist Kolm Lõvi; Ageeda Paavel – koolitüdruk, kes koos pinginaaber Aili Jürgenson-Jõgiga lasi 8. mail 1946 õhku Tõnismäel asunud pronksõduri eelkäija. Kolmkümmend üheksa aastat hiljem mõisteti koolipoisid Peeter Bötker, Toomas Ild ja Toivo Paabo süüdi nõukogude monumendi ründamises. Omaette vabadusvõitluse liik oli julgus anda maailmale teada olukorrast Eestis ja nõuda Eestile

vabadust. Meenutame siin Balti Apelli eestlastest allkirjastajaid, lahkunud Erik Udamit ja Endel Ratast ning täna Vabaduse Tammepärja saavaid Enn Tartot ja Mart Niklust.

Okupatsiooniaeg oli eesti rahva võitluse ajalugu ja see võitlus päädis meie võiduga, kui Vene väed siit lahkusid. Et mõista võitluses osalenute hulka, suurendagem mõttes meie rahvaarv samasuguseks, nagu on Ameerika Ühendriikide rahvaarv. Niisiis, veidi üle miljoni eesti inimese ja üle kolmesaja miljoni ameeriklase. Selles proportsioonis võitles suvesõjas kaks miljonit inimest, soomepoisse oli miljon, kaitselahingutes osales viisteist miljonit, metsavendluses viis miljonit inimest. Ning ainuüksi relvastamata vastupanuvõitluse pärast vangistati Stalini surma järel ligi kakssada tuhat inimest. Ja vaatame ka selle arvestuse teist poolt: meie inimkaotuste arv oli üle viiendiku kogu rahvast. Ühendriikides teeks see üle 60 miljoni inimese. See on vastus neile, kes kõnelevad, et okupatsioonikahjuga ei peaks tegelema. Milline rahvas maailmas ei tegeleks selliste kaotustega? Meie peame tegelema. Me ei karda tõtt.

Täna mälestame neid mehi ja naisi, poisse ja tüdrukuid, kes andsid selles võitluses oma elu. Palun teid tõusta.

Täna hommikul toimus Tori Eesti sõjameeste mälestuskirikus mälestusteenistus Eesti vabaduse eest võidelnutele. See on ilus traditsioon. Täna algatame selle piduliku aktusega teise traditsiooni, millega austame vabadusvõitlust okupatsioonivõimu vastu.

Annetame 129 Vabaduse Tammepärja aumärki meestele ja naistele, kes on osalenud võitluses Eesti vabaduse eest ja kes on seda võitlust uurinud ja selle mälestust jäädvustanud.

Olgu 31. august – okupatsioonvägede maalt lahkumise päev – Eestis patrioodi päev, kus austame kõiki relvastatud ja relvastamata võitluses osalenuid.

Vabaduse tegelikku hinda teavad need, kes on elanud orjuses. Vapruse tegelikku hinda teavad need, kes läksid vastu määratu ülekaaluga vastasele, sest see oli neile teekond töö eest seismisel. Ja selles võitluses on inimene raskeimal hetkel alati üksi kas vangikongis, metsas või kaevikus. Teie vaprus lunastas Eesti au. Teie vaprus andis vastuse meid piinavale küsimusele 1939. aasta kohta. Me tahame ja julgeme elada vaba rahvana. Ja meie rahvas võitles, olenevalt oludest erineval moel.

Tähtis on anda tulevastele põlvedele edasi teadmised teie tegudest, seetõttu tunnustame kõiki mälu talletajaid. Palju on teha. Meil lasub ülesanne kõik mälestused jäädvustada. Ilusat Eesti Vabariigi juubeliaastat! Kogu eesti rahvas, teie lapsed ja lapselapsed on uhked selle üle, mida te tegite. Te olete kangelased ja me oleme õnnelikud, et olete meiega!